

Voor Evangelisch Werkverband is het balanceren in de kerk

Streven naar vernieuwing in een al plurale kerk, is geen eenvoudige klus. Dat blijkt uit de studie van Wilbert van Iperen over het Evangelisch Werkverband, waarop hij morgen promoveert.

Tjerk de Reus

Barneveld | Het Evangelisch Werkverband (EW) heeft sinds de oprichting in 1995 voor reuring gezorgd in de kerken. Aanvankelijk betrof dit de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland, sinds 2004 beweegt het EW zich nadrukkelijk binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Vanuit het bestuur werden Gemeente Groeigroepen (GGG), pioniersplekken en missionair werk gestimuleerd.

Al deze activiteiten ademden een overtuigende missie, en die ligt er niet om: de geestelijk vervallen kerk moet worden hersteld in de geest van het evangelie, vindt men bij het EW. Maar

Vernieuwingsdrang van het Evangelisch Werkverband is krachtig en zelfbewust

hoe werkt dat, een vernieuwing op touw zetten binnen een bestaande plurale kerk? Welke dynamiek levert dit? Dat was ook de vraag van Wilbert van Iperen (1970), toen hij begon aan het onderzoek dat nu is uitgedomd in zijn proefschrift. „Ik heb me afgevraagd hoe het Evangelisch Werkverband zich heeft geprofileerd in de kerken”, vertelt hij. „Welke reacties heeft dit opgeroepen? Ik wist van tevoren dat het om een spanningsvolle dynamiek zou gaan. De vernieuwingsdrang van het Evangelisch Werkverband is krachtig en zelfbewust. Dat wordt niet alleen met enthousiasme begroet, het geeft ook weerstand en verontrusting bij kerkleden en predikanten. Die vragen zich soms af: 'Zijn wij niet goed genoeg?' En: gaan 'de evangelischen' de kerk overnemen?”

Manifesten

In zijn proefschrift schenkt Van Iperen aandacht aan de bredere evangelische beweging, aan vergelijkbare 'bewegingen' in de kerken, om daarna de focus te leggen bij de manier waarop het Evangelisch Werkverband zich heeft gepresenteerd in manifesten, meditaties en beleid rond groeigroepen, liturgie, genezing en bevrijding en tal van verwante thema's. Ook reacties van instemming en afkeuring komen ruimschoots ter sprake. Van Iperen onderzocht de periode vanaf de oprichting in 1995 tot 2010, toen het Evangelisch Werkverband zijn tweede manifest lanceerde.

Het geheel van zijn studie overziend, constateert Van Iperen van de loyaliteit aan de kerk aan spannend punt is bij het Evangelisch Werkverband. „Uit mijn research blijkt dat het EW gekenmerkt wordt door een wankel evenwicht tussen betrokkenheid en kritiek, tussen loyaliteit aan de kerk en de eigen overtuiging. Dit spanningsveld heb ik proberen te

vangen in de titel van mijn dissertatie, *Balanceren in de kerk*. Het blijkt voor het EW vaak niet gemakkelijk om de balans te vinden, het is eerder een kwestie van balanceren.”

De kernwoorden exclusiviteit en loyaliteit markeren volgens Van Iperen het spanningsveld waarin het EW staat. „Ik heb visiedocumenten en meditaties bestudeerd, een aantal mensen binnen het Evangelisch Werkverband geïnterviewd en manifestaties bijgewoond. Wat mij sterk opvalt, is de exclusiviteit die men zichzelf toeschrijft. De wijze waarop men de kerk wil vernieuwen is gefundeerd op de Bijbel. Men weet zich daartoe door God zelf geroepen. Dat geeft weinig ruimte voor kritiek op de beweging of voor andere visies. Zelf is men wel kritisch op andere delen van de kerk. De vrijzinnigheid, maar zeker ook de brede middengroep, hebben het evangelie teveel aangepast en zelfs misvormd, vindt het EW.”

Het viel Van Iperen op dat er een markant verschil is tussen twee visiedocumenten van het EW, beide getiteld *Evangelisch Manifest*. Het eerste verscheen bij de oprichting van de beweging in 1995, het tweede in 2010. Van Iperen: „In het eerste manifest stelde men: voor ons, evangelische christenen, moet er plaats zijn in de veelkleurige protestantse kerken. Daarnaast presenteerde men allerlei concrete initiatieven en activiteiten, zoals de Gemeente Groeigroepen en pioniersplekken. In het tweede manifest, vijftien jaar later, is de toon scherper: men positioneert zichzelf in niet mis te verstaan bewoordingen. De geloofsbeleving in brede midden van de kerk wordt aangeduid als 'een lege religieuze huls'. De meer orthodoxe behoudende kerken, bijvoorbeeld van de Gereformeerde Bond, krijgen te horen dat ze het niet zullen redden met hun 'gestolde vormen'. De toon is dus scherper en kritischer, terwijl de doelen die men stelt moeilijk concreet te maken zijn. Men is vaag over de eigen activiteiten, de gestelde doelen zijn in beperkte mate gerealiseerd en men geeft zaken als missionair gemeentewerk en toerusting deels uit handen aan de landelijke kerk en aan de Protestantse Theologische Universiteit.”

Dertig plannen

Hoe valt dit te verklaren? Van Iperen: „Het is een paradoxale ontwikkeling: het EW heeft mede het missionaire werk op de agenda van de landelijke kerk weten te zetten. Dat is een belangrijke bijdrage aan het kerkelijke leven, die door de synode en het Landelijk Dienstencentrum serieus is genomen. Maar als het dienstencentrum werk maakt van missionair-gemeentezinnig, wordt de zaak meteen breder aangepakt. Dan komt er een map met dertig plannen voor missionaire gemeentebouw. Dat doet het dienstencentrum bewust, want het gaat hen om de breedte van de kerk, niet alleen om gemeenten die vanuit een evangelische visie werken. Daarmee is voor het EW de scherpte eruit, zou je kunnen zeggen.”

Het EW heeft dus succes geboekt, men wordt geaccepteerd - maar dat brengt hen toch ook in een lastige positie, concludeert promovendus Van Iperen. „Juist die acceptatie maakt het EW als beweging minder onder-

Wilbert van Iperen: „Het Evangelisch Werkverband heeft mede het missionaire werk op de agenda van de landelijke kerk weten te zetten. Dat is een belangrijke bijdrage aan het kerkelijke leven, die door de synode en het Landelijk Dienstencentrum serieus is genomen.” Foto: Tjerk de Reus

scheidend. Je zou dit een 'natuurlijk' sociologisch proces kunnen noemen: als het gedachtegoed van het EW een rol krijgt in de breedte van de kerk, krijgt het onvermijdelijk een ander karakter. Als reactie daarop scherpt het EW het eigen profiel verder aan, zoals blijkt uit het tweede *Evangelisch manifest*. Je kunt de recente keuze om een weer een nieuw liedboek samen te stellen, als reactie op het *Nieuwe Liedboek* van 2013, begrijpen in deze

sfeer van verscherping van het eigen exclusieve geluid.”

„Tegelijk hoor ik soms ook een relativisering,” zegt Van Iperen. „Voorzichtig EW-directeur Hans Eschbach vergeleek de kerk eens met een vogellichaam. Dat heeft twee vleugels nodig, dus niet alleen de vleugel van het EW, maar ook de vleugel van de vrijzinnigheid. Dat vind ik een terecht relativering, waar het EW hopelijk meer werk van maakt in de toe-

komst, bijvoorbeeld door vaker de dialoog te zoeken met andere groepen in de kerk.”

• Wilbert van Iperen, *Balanceren in de kerk*. Onderzoek naar presentie, profilering en receptie van het Evangelisch Werkverband binnen de Protestantse Kerk in Nederland, 1995 – 2010. Uitgeverij Boekencentrum, 288 blz. 24,90 euro

31 mei 1995

EW: welkom in de kerk met voorbehoud

Wilbert van Iperen (Hardinxveld-Giessendam, 3 april 1970) verdedigt morgenmiddag om 14.30 uur in het Academiegebouw van de Rijksuniversiteit Groningen zijn proefschrift. Zijn promotor is prof. dr. Henk de Roest (PThU) en co-promotor prof. dr. Hijme Stoffels (VU). Van Iperen ging na een studie aan de HEAO (commerciële economie) theologie studeren aan de Universiteit van Utrecht, met als hoofdvak Nieuw Testament. In 2000 rondde hij zijn studie af. Sinds 2005 is hij als gemeente-predikant verbonden aan de Protestantse Gemeente te Barneveld. Daarvoor was hij vanaf 2000 predikant van de Hervormde Gemeente te Ommeren. Het Evangelisch Werkverband is sinds 1995 actief binnen de Protestantse Kerk in Nederland. In

dat jaar treedt men naar buiten met een *Evangelisch Manifest*. De leiding van de beweging spreekt haar zorg uit over de toestand van de kerk, die jaarlijks tienduizenden leden verliest. Men gelooft dat het anders kan en men weet zich door God geroepen te werken aan geestelijke vernieuwing van de kerk. Het Evangelisch Werkverband is in Nederland de eerste evangelische beweging die nadrukkelijk opereert binnen een gevestigde kerk. Andere voorbeelden van een tegengelijk zijn de Gereformeerde Bond (opgericht in 1906) en de Charismatische Werkge-meenschap Nederland (uit 1972). Op 31 mei 1995 wordt in Amersfoort in aanwezigheid van veertig predikanten het *Evangelisch Manifest* - dat op 8 februari 1995 het levenslicht zag - gepresen-

teerd. Ds. Pieter Boomsma, preses van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, is positief. Hij waardeert het enthousiasme van de evangelische beweging en hoopt dat het missionaire elan van de kerk aan kracht zal winnen. Wat voorzichtigter is op dat moment ds. Wim Beekman, voorzitter van de Hervormde Synode. Een evangelische beweging is wat hem betreft welkom in de pluriforme Nederlandse Hervormde Kerk. Voorwaarde is wel dat men niet alleen ruimte vraagt voor de eigen kleur, maar ook ruimte gunt aan andere kleuren in de kerk. Dat laatste standpunt is een gevoel dat nog steeds geldt als het gaat om het evangelisch verlangen en gedachtegoed in de Protestantse Kerk in Nederland.